

BOEKHOUDEN VOOR HET HBO

Boom

DEEL 1 - OPGAVEN

Gerard van Heeswijk, David Bouman en Stef Stienstra

2^e DRUK

Boekhouden voor het hbo

Deel 1 – Opgaven

Tweede druk

Gerard van Heeswijk
David Bouman
Stef Stienstra

Boom

**inclusief
website!**

Met behulp van onderstaande unieke activeringscode kun je een studentaccount aanmaken voor www.boekhoudenvoorhethbodeel1.nl, voor toegang tot extra materiaal bij dit boek. Deze code is persoonsgebonden en gekoppeld aan de tweede druk. Na activering is de website drie jaar toegankelijk. De code kan tot zes maanden na het verschijnen van een volgende druk worden geactiveerd.

Opmaak en illustratie omslag: DPS online, Amsterdam
Opmaak binnenwerk: emjce | grafische vormgeving, Varik

© 2019 Gerard van Heeswijk, David Bouman, Stef Stienstra / Boom uitgevers Amsterdam

Bebodens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeleelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische veeleelvoudingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978 90 2422 481 8
NUR 163/786

www.boomuitgeversamsterdam.nl

Inhoud

Woord vooraf

v

I DE BOEKHOUDKUNDIGE CYCLUS

1	De balans	1
2	Financiële feiten en boekingsdocumenten	5
3	Het grootboek en de proef- en saldibalans	21
4	Het journaal	33
5	De kolommenbalans	45
6	Uitbreiding boekingen I: omzetbelasting, privé	57
7	Uitbreiding boekingen II: retouren en kortingen	73
8	Uitbreiding boekingen III: geld onderweg	91
9	Dagboeken	103
10	Subadministraties	117
11	Correctieboekingen	127
	Bijlage A Financieel onder Exact Online	137

II DE PERMANENCE TOEGEPAST OP DE KOSTEN EN OPBRENGSTEN

12	De permanence toegepast op de kosten en opbrengsten	145
13	Overlopende posten	157
14	De administratie van duurzame productiemiddelen I	165
15	Voorzieningen	175
16	De periodeafsluiting	185
17	De administratie van duurzame productiemiddelen II	195

III BEDRIJFSPROCESSEN

18	Omzetbelasting buitenland	207
19	Speciale btw-regelingen	215
20	Gemengde goederenrekeningen	221
21	De waardering van de voorraad goederen	225
22	Het inkoopproces	235
23	Het verkoopproces	249
	Bijlage B Inkoop, Voorraad en Verkoop onder Exact Online	263

IV DE ONDERNEMINGSVORMEN VOF, BV EN NV

24	Specifieke boekingen bij de vennootschap onder firma (vof)	277
25	Specifieke boekingen bij de bv en de nv - het eigen vermogen	283
26	Specifieke boekingen bij de bv en de nv - de winstverdeling	289
27	De bv en de nv - de reserves	297
28	De obligatielening	303

 De volgende hoofdstukken zijn online beschikbaar via www.boekhoudenvoorhethbodeel1.nl

- 29   Uitbreiding boekingen II: retouren en kortingen
- 30   Administratie van voorraden tegen verkoopprijzen

Woord vooraf

Boekhouden voor het hbo is een complete serie boeken voor het economische onderwijs in het hbo. De serie bestaat uit twee delen:

- *Boekhouden voor het hbo deel 1* (tweede druk);
- *Boekhouden voor het hbo deel 2* (tweede druk).

Boekhouden voor het hbo deel 1 - Opgaven bevat opgaven bij de elementaire kennis van het vak boekhouden op hbo-niveau. Het boek concentreert zich op vier grote onderwerpen:

1. de boekhoudkundige cyclus (inclusief elementaire uitbreidingen van de boekingen zoals omzetbelasting en geld onderweg);
2. de permanence toegepast op de kosten en opbrengsten;
3. verdieping van boekingen aan de inkoop- en verkoopzijde;
4. specifieke boekingen bij ondernemingsvormen zoals de vof, bv en nv.

In dit boek vind je een grote hoeveelheid opgaven behorend bij *Boekhouden voor het hbo deel 1*. Het boek bevat ten opzichte van de vorige druk 22 nieuwe opgaven. Een aantal opgaven is, waar nodig, aangepast.

Op de website www.boekhoudenvoorhethbodeel1.nl staan in één groot bestand uitwerkbladen per hoofdstuk voor de opgaven in Excel. Eveneens vind je daar voor zowel docenten als studenten de uitwerkingen van de opgaven gerangschikt per hoofdstuk in één Excel-bestand. Ook vind je er de benodigde bestanden en informatie voor het maken van de cases met Exact Online.

Boekhouden voor het hbo deel 1 bevat 28 hoofdstukken. Dat betekent dat er twee nieuwe hoofdstukken zijn, terwijl een minder courant onderwerp over *de administratie tegen verkoopprijzen* is verplaatst naar de website. Bij het onderwerp in hoofdstuk 7 over de betalingskorting is eveneens een gedeelte verplaatst naar de website. Het gaat daarbij om een minder vaak toegepaste vorm van de betalingskorting via het direct verwerken ervan in de factuur.

De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de eerste druk zijn:

- actualisering ten gevolge van ontwikkelingen in het betalingsverkeer, zoals de digitalisering van bankafschriften, maar om didactische redenen wél toegepast binnen een handmatige boekhouding. De ontwikkelingen in het betalingsverkeer maken een actualisering van het hoofdstuk *Geld onderweg* nodig. Het gaat dan onder andere om de boekhoudkundige gevolgen van transacties bij webshops en de gevolgen daarvan voor het betalingsverkeer, zoals het toenemende gebruik van iDEAL-betalingen;
- meer aandacht voor correctieboekingen, met onder andere het gebruik van een rekening *Vraagposten* in rubriek 2;
- het onderwerp administratie duurzame productiemiddelen is in twee hoofdstukken gesplitst. In het eerste hoofdstuk staat de basisstof, in het tweede hoofdstuk wordt het onderwerp verder uitgediept. Het gaat daarbij om:

- de *activastaat* (of afschrijvingsstaat), die veel wordt gebruikt bij het samenstellen van de jaarrekening van ondernemingen;
- een korte paragraaf over de fiscale regels met betrekking tot afschrijvingen zoals minimale levensduur, bodemwaarde bij gebouwen en het minimaal bedrag bij activering bedrijfsmiddelen.

De onderwerpen financial lease en operationele lease zijn naar dit tweede hoofdstuk verplaatst;

- het deel van het boek over de permanence op de kosten en opbrengsten sluit af met een hoofdstuk met als titel *De periodeafsluiting*. Dit hoofdstuk bestaat in deze druk uit twee delen:
  - de periodeafsluiting bij toepassing van de permanence gedurende het boekjaar;
  - een nieuwe paragraaf over de periodeafsluiting als de permanence gedurende het boekjaar *niet* wordt toegepast;
- een nieuw hoofdstuk over speciale btw-regelingen. In dit hoofdstuk komen onder andere de volgende onderwerpen aan de orde:
  - de verleggingsregeling omzetbelasting, met name in de bouwsector;
  - zakelijke auto ook privé gebruiken door de eigenaar of juist andersom: privéauto ook gebruiken voor zakelijke ritten;
  - de suppletieaangifte omzetbelasting;
  - de verbandscontrole omzetbelasting;
- we gaan uit van een verhoging van het lage btw-tarief van 6% naar 9%;
- het tarief van de vennootschapsbelasting is vanaf 2020 gewijzigd. Gemakshalve gaan we in de opgaven steeds uit van een tarief van 20%.

Digitale ondersteuning

Boekhouden voor het bbo deel 1 kent een uitgebreide digitale ondersteuning op de website *boekhoudenvoorhethbodeel1.nl*. Hierdoor is de methode uitermate geschikt voor blended learning, door bijvoorbeeld:

- filmpjes bij het opgavenboek op *boekhoudenvoorhethbodeel1.nl*. In de loop van 2019 worden deze filmpjes geactualiseerd. In deze filmpjes wordt uitleg van de stof van de hoofdstukken uit het theorieboek gegeven via de kennisclips;
- de integrale oefenopgaven bij elk van de theoriehoofdstukken met digitaal beschikbare uitwerkbladen en uitwerkingen in Excel. Deze bestanden zijn beschikbaar voor studenten en docenten;
- uitwerkbladen en uitwerkingen in Excel voor alle opgaven uit het opgavenboek. Deze bestanden zijn beschikbaar voor studenten en docenten;
- de via de website beschikbare bestanden voor het maken van twee cases uit het opgavenboek met gebruikmaking van het softwarepakket Exact Online.

De auteurs

Gerard van Heeswijk heeft meer dan 30 jaar ervaring in het onderwijs waarvan 25 jaar in het hbo. Daarvoor was hij werkzaam in de accountancy. Hij is medeauteur van een toonaangevende methode voor de administratieve opleidingen binnen het mbo waarvoor hij het overgrote deel van de boekhoudkundige onderdelen schreef.

David Bouman is verantwoordelijk voor de twee cases over computerboekhouden met Exact Online. Hij is werkzaam in het hbo en was daarvoor trainer en consultant bij o.a. Exact Software Nederland, waarbij hij onder andere Exact Globe bij diverse mkb-ondernemingen heeft geïmplementeerd. Hij heeft ook ruime ervaring in het voortgezet onderwijs en mbo.

Stef Stienstra is verantwoordelijk voor de redactie op het opgavenboek. Hij was een zelfstandig gevestigde accountant, die tevens een aantal jaren cursussen voor het diploma SPD Bedrijfsadministratie verzorgde, met name voor de vakken bedrijfsadministratie, externe verslaggeving, bedrijfseconomie, administratieve organisatie, belastingrecht en algemene economie. Hij is tevens medeauteur van een toonaangevende methode voor de administratieve opleidingen binnen het mbo, waarvoor hij alle stukken met betrekking tot administratieve organisatie en accountancy schreef.

Wij staan open voor vragen en opmerkingen over het boek en voor suggesties ter verbetering van de inhoud en opzet ervan. Hiermee kunt u zich wenden tot Boom uitgevers Amsterdam.

Februari 2019,

Gerard van Heeswijk
David Bouman
Stef Stienstra

1 De balans

Opgave 1-1 par. 1.1

- a. Omschrijf het begrip administratie. Maak daarbij gebruik van de vier V's.
- b. Omschrijf wat je onder een boekhouding of financiële administratie verstaat. Verfijn deze omschrijving door gebruik te maken van de 4 V's ABC.
- c.
  1. In de debiteurenadministratie van een bedrijf houd je de bedragen bij die je van elke klant afzonderlijk tegoed hebt.
  2. In het magazijn van een onderneming houdt de magazijnchef in aantallen nauwkeurig een voorraadadministratie bij.

Beredeneer voor elk van de genoemde vormen van administratie of ze al of niet tot de boekhouding worden gerekend.

- d. Omschrijf wat je onder een onderneming verstaat.
- e. Noem de drie onderdelen waaruit een jaarrekening bestaat.

Opgave 1-2 par. 1.4

Gegeven

Michelle de Rooy is eigenaresse van een beautysalon. Per 1 januari 2020 beschikt zij over de volgende inventarislijst met de bijlagen Debiteuren en Crediteuren:

Inventarislijst Michelle de Rooy per 1 januari 2020

Bezittingen

Debiteuren (zie bijlage I)	€	7.400
Bedrijfspand	€	240.000
Kas	€	900
Bank	€	6.540
Inventaris	€	28.650
Voorraad goederen	€	15.680
	€	299.170

Schulden

Crediteuren (zie bijlage II)	€	18.300
4% Lening E. de Rooy	€	14.600
3% Hypothecaire lening	€	155.600
	€	188.500

Bijlage I: Debiteuren

A. Bouter	€	1.200
G. Breeveld	€	2.200
N. Govaerts	€	960
M. Brand	€	3.040
	€	7.400

Bijlage II: Crediteuren

Vichy	€	2.000
Garnier Benelux	€	13.900
Beiersdorf Nederland	€	2.400
	€	18.300

Gevraagd

- Bereken het bedrag dat Michelle de Rooy op 1 januari 2020 als eigen vermogen zelf in de zaak heeft geïnvesteerd.
- Stel de balans per 1 januari 2020 samen.

Opgave 1-3 par. 1.4*Gegeven*

De heer G. de Munck start op 1 maart 2020 een handel in tuinartikelen. De Munck beschikt op die datum over de volgende gegevens:

- Er is een bedrijfsgebouw voor € 235.000 aangeschaft. Op onderpand hiervan is een 3% hypothecaire lening gesloten voor 80% van de aankoopssom van het pand.
- Hij heeft een voorraad tuinartikelen ter waarde van € 35.800 aangeschaft. Van deze voorraad is 60% door de leveranciers op krediet geleverd; de rest is contant betaald.
- De waarde van de inventaris bedraagt € 18.600. Hiervan is voor een bedrag van € 5.800 op rekening geleverd; het restant is contant betaald.
- Het aanwezige kasgeld is € 2.000.
- Met de bank is een overeenkomst afgesloten voor een rekening-courantkrediet van maximaal € 50.000. De Munck heeft hiervan voor € 16.400 gebruikgemaakt.
- Er is tegen contante betaling een bestelauto aangeschaft van € 26.500.

Gevraagd

- Bereken het bedrag dat De Munck als eigen vermogen in zijn zaak heeft geïnvesteerd op 1 maart 2020.
- Stel de balans voor G. de Munck per 1 maart 2020 samen.

Opgave 1-4 par. 1.4*Gegeven*

Enime Bayar heeft in juli 2020 haar hbo-studie Facility Management afgerond en wil met ingang van 1 oktober 2020 een adviesbureau starten. Enime beschikt over € 5.000 spaargeld. Haar vader is bereid haar een lening te verstrekken van € 15.000. Van haar bank kan zij een krediet krijgen tot maximaal 40% van het bedrag dat nodig is om inventaris en een tweedehands personenauto aan te schaffen. De kantoorruimte wordt voorlopig gehuurd.

Enime heeft verder nodig voor:

• kantoorinventaris	€ 13.000
• tweedehands personenauto	€ 10.000
• kasgeld	€ 500

Gevraagd

- Bereken het bedrag dat Enime Bayar van de bank moet lenen om op 1 oktober 2020 haar adviesbureau te kunnen starten.
- Stel de balans per 1 oktober 2020 samen.

Opgave 1-5 par. 1.4*Gegeven*

Ronald Bonthond heeft een handelsonderneming in games. Hij verkoopt zowel aan particulieren als aan zakelijke klanten. Per 1 januari 2020 beschikt hij over de volgende gegevens:

• De waarde van het bedrijfspand is	€ 205.000
• Er is een 2,5% hypothecaire lening afgesloten waarbij het bedrijfspand als onderpand dient. De grootte van de lening is	€ 90.000
• De waarde van de inventaris is	€ 5.500
• De waarde van de bedrijfsauto is	€ 8.250
• De waarde van de voorraad games is	€ 29.250
• De vorderingen op afnemers zijn	
• Neervoort BV in Leiderdorp	€ 1.175
• Postmes & Laan in Rijnsburg	€ 775
• Theo Mulder in Sassenheim	€ 450
• Op de rekening bij de ABN AMRO bank staat een bedrag van	€ 3.300
• Het saldo van de kas bedraagt	€ 450
• De schulden aan leveranciers zijn	
• Van Kampen Digiworld in Haarlem	€ 9.550
• Exclusive in Pijnacker	€ 6.900
• Schuld bij de ING-bank in rekening-courant (overeengekomen kredietlimiet bedraagt € 10.000)	€ 2.500

Gevraagd

- Stel de balans per 1 januari 2020 samen. Bereken het bedrag dat Ronald Bonthond als eigen vermogen in zijn zaak heeft geïnvesteerd.
- Geef op de balans van Ronald Bonthond een voorbeeld van de vaste en een voorbeeld van de vlottende activa.

Opgave 1-6 par. 1.4*Gegeven*

Mark Hofrichter is eigenaar van Snackplace, een groothandel in snacks. Hij levert onder andere aan snackbars, restaurants, sportverenigingen en supermarkten. Per 1 juli 2020 beschikt hij over de volgende informatie met betrekking tot zijn bezittingen en schulden:

Gebouw	€	371.000	Crediteuren	€	32.000
4% Hypothecaire lening	€	254.000	Rabobank (tegoed)	€	6.000
Kas	€	4.000	Voorraad goederen	€	54.000
Schuld in rekening-courant			Debiteuren	€	22.000
SNS-bank	€	13.000	Bedrijfsauto's	€	81.000
Inventaris	€	82.000			
Apparatuur	€	89.000			

Gevraagd

Stel de liquiditeitsbalans samen voor Snackplace per 1 juli 2020. Deel daarbij de activa en passiva in de juiste volgorde in. Vermeld daarbij de categorieën waarin je de balans indeelt.

Opgave 1-7 par. 1.4

- Bij veel handelsondernemingen tref je aan de creditzijde van de balans de post Rekening-courant aan. Behoort deze post tot de langlopende schulden of tot de kortlopende schulden? Motiveer je antwoord.
- Leg uit waarom het begrip 'inventarislijst', als hulpmiddel bij het opstellen van een balans, voor verwarring kan zorgen.
- Bij sommige handelsondernemingen ontbreekt de post Debiteuren op de balans. Geef hiervoor minstens één reden.

Boekhouden voor het hbo is een serie boeken voor het economische onderwijs in het hbo.

Dit eerste deel behandelt vier grote onderwerpen:

- ▲ de boekhoudkundige cyclus (inclusief elementaire uitbreidingen van de boekingen zoals omzetbelasting, kortingen, retouren en geld onderweg);
- ▲ de permanence toegepast op de kosten en opbrengsten;
- ▲ verdieping van boekingen aan de inkoop- en verkoopzijde;
- ▲ specifieke boekingen bij ondernemingsvormen, zoals de vof, bv en nv.

De belangrijkste kenmerken van Boekhouden voor het hbo zijn:

- ▲ compacte maar volledige behandeling van de onderwerpen;
- ▲ duidelijke theoretische uitleg met veel uitgewerkte voorbeelden;
- ▲ sterke didactische opbouw;
- ▲ helder taalgebruik;
- ▲ overzichtelijke en gestructureerde vormgeving, waaronder het gebruik van margewoorden;
- ▲ index met vaktermen;
- ▲ vermelding van de meest voorkomende vaktermen in het Engels.

Dit opgavenboek hoort bij het theorieboek van Boekhouden voor het hbo, deel 1 (ISBN 9789024424788). Deze tweede druk van het opgavenboek is volledig herzien in lijn met de herziening van het theorieboek.

Op de bijbehorende website www.boekhoudenvoorhethbodeel1.nl zijn voor het opgavenboek de volgende hulpmiddelen beschikbaar:

- ▲ Excel-werkbladen voor het maken van de opgaven;
- ▲ uitwerkingen van de opgaven in Excel;
- ▲ bestanden voor het maken van twee cases uit het opgavenboek met gebruikmaking van het softwarepakket Exact Online.

Gerard van Heeswijk heeft meer dan 30 jaar ervaring in het onderwijs waarvan bijna 25 jaar in het hbo. Daarvoor was hij werkzaam in de accountancy. Hij is medeauteur van een toonaangevende methode voor de administratieve opleidingen binnen het mbo.

David Bouman is werkzaam in het hbo en was daarvoor trainer en consultant bij Exact Software Nederland.

Stef Stienstra werkte als zelfstandig gevestigde accountant en verzorgde een aantal jaren cursussen voor het diploma SPD Bedrijfsadministratie. Hij is tevens medeauteur van een toonaangevende methode voor de administratieve opleidingen binnen het mbo.

